

Klasifikácia písma

V medzinárodnom meradle sa typografické písma triedia do niekoľkých skupín. (Tieto triedenia sú často odlišné, ale približne sa zhodujú na nižšie uvedených skupinách.) Berú sa pritom do úvahy charakteristické tvarové a kresbové prvky (tieňovanie, jeho smer, vlastníctvo serifov, ich tvar,...) a iné kritériá. Typ písma tak rozoznávame dvoma vzájomne sa podporujúcimi spôsobmi:

- analýzou konštrukčných prvkov písma
- porovnávaním proporcií predlohy

Východiská pre klasifikáciu písma

Klasifikácia písma je založená na podstatných konštrukčných častiach písma. Členiť písma môžeme zjednodušene podľa troch kritérií:

- podľa konštrukcie formy písma (dynamické a statické písmo)
- podľa zakončenia ťahov písma (serifové, bezserifové a kaligrafické – kresebné písmo)
- podľa medziznakových medzier (proporcionálne a neproporcionálne)

Tieto základné kritériá ovplyvňujú tvar i konštrukčné prvky písma, ako sú tieňovanie ťahov, súmernosť oblých znakov podľa zvislej alebo naklonenej osi, tvary serifov a ich nábehy. K vyššie uvedeným kritériám sa vzťahuje pojem **druh písma**. Je to pomenovanie skupiny písmen (aj písem) so spoločnými znakmi, t.j. hovoríme napríklad o serifovom písme, dynamickom písme atď. **Typ písma** je už pomenovanie konkrétneho písma jeho presným názvom. Je to označenie pre určité písmo s charakteristickou kresbou, kde písmená tvoria štýlovo jednotný tektonický celok. Napríklad Garamond, Bodoni, Sans Serif, Futura a pod.

Charakteristika jednotlivých skupín písma

Dynamická (renesančná) **antikva** (viď Vývoj písma)

Prechodová (baroková) **antikva** (viď Vývoj písma)

Statická (klasicistická) **antikva** (viď Vývoj písma)

Lineárne serifové písmo

Do tejto skupiny patria písma vytvorené v prvých desaťročiach 19. storočia a ich súčasné modifikácie. V týchto písmach sa zlučujú prvky antikvy a lineárnych písem. Táto skupina sa ešte člení na lineárne serifové **písmo clarendon**, lin. serif. **písmo s trojuholníkovými serifmi** a lin. serif. **písmo s rovnými serifmi**. Charakteristické prvky clarendonu sú štvorhranné serify v hrúbke spojovacích ťahov a zvislá (kolmá) os tieňa oblých písmen. Lineárne serifové písmo s trojuholníkovými serifmi je charakteristické okrem vyššie uvedených znakov predovšetkým výraznými klinovitými serifmi, ktoré sú vodorovne nasadené v rôznom uhle zrezania. Lineárne serifové písmo s rovnými serifmi charakterizuje minimálny alebo žiadny rozdiel v hrúbke hlavných a spojovacích (vedľajších) ťahov, štvorhranné serify bez nábehov v hrúbke hlavných ťahov.

Lineárne serifové písmo vzniklo ako akcidenčné písmo, ale v súčasnosti sa uplatňuje aj v sadzbe novín, časopisov a kníh a v niektorých špeciálnych prípadoch.

Typické lineárne serifové písma:

...clarendon: Clarendon, Impressum, American Typewriter, Memorandum

...s trojuholníkovými serifmi: Latin, Barcelona

...s rovnými serifmi: Rockwell, Memphis, Courier

Lineárne bezserifové písmo

Všetky bezserifové typy písma umožňujú ľahkú manipuláciu s hrúbkou obrysu písma, a preto sa často používajú napr. v reklame a v úžitkovom umení.

Lineárne bezserifové statické písmo

Toto písmo vychádza zo statického princípu klasicistickej antikvy. Patria sem písma vytvorené v 19. storočí a ich novodobé modifikácie. Charakteristické prvky sú nepatrne diferencované ťahy písma, zvislá (kolmá) os tieňa, zväčšená stredná výška písma a vodorovne zakončené výbehové oblúčky u písmen **c**, **e**, **s**. Toto písmo má univerzálnejšie uplatnenie v typografii. Najviac sa používa v sadzbe nadpisov, orientačných nápisov a v reklame.

Typické lineárne bezserifové statické písma: Helvetica, Univers, Franklin Gothic

Lineárne bezserifové geometricky konštruované písmo

Do tejto skupiny patria písma vytvorené v dvadsiatych rokoch 20. storočia a sú ovplyvnené konštruktivizmom tohto obdobia. Vtedy bola snaha maximálne sa odkloniť od písmárskej tradície. Charakteristické pre tieto písma sú ťahy písmových znakov, ktoré sú koncipované do geometrického tvaru (kruh, štvorec a pod.) a chýba tieňovanie a serify. Tieto písma sa uplatňujú najmä v sadzbe reklamných dokumentov a titulkov, môžu poslúžiť aj ako základ pre tvorbu firemných značiek a pod.

Typické lineárne bezserifové geometricky konštruované písma sú: Avant Garde Gothic, Bauhaus, Futura, Blippo, Eurostyl, Serpentine

Lineárne bezserifové dynamické písmo

Toto písmo nadväzuje na dynamické tvarové schémy renesančných antikvových písem. Charakteristické prvky tejto skupiny sú diferencované šírkové proporcie písma a mierne tieňovanie ťahov. Písma sa uplatňujú pri tvorbe akcidenčných dokumentov a kníh.

Typické bezserifové dynamické písma sú: Frutiger, Antique Olive, Gill Sans, Fujiyama, Syntax, Erie

Lineárna antikva (groteskantikva)

Lineárna antikva zahŕňa písma, ktoré sú zlúčením písem antikvových a abezserifových. Rozoznávame **lineárnu antikvu s jemnými serifmi** – krátke serify len uzatvárajú kresbu znaku, malé rozdiely v tieňovaní písmových ťahov, **lineárnu antikvu so skrytými serifmi** – výrazné zakončenie ťahov, značné rozdiely v tieňovaní písmových ťahov a **lineárnu antikvu s rozšírenými koncovými ťahmi** – značne kontrastné písmové ťahy so zreteľným rozšírením, avšak menším, než v predchádzajúcej skupine. Lineárna antikva sa uplatňuje hlavne pri sadzbe novín, časopisov, kníh a reklamných dokumentov.

Typické písma lineárnej antikvy:

...s jemnými serifmi: Cooperplate, Serf Gothic

...so skrytými serifmi: Fritz Quadrata, Flange

...s rozšírenými koncovými ťahmi: Optima

Skripty („písané“ písma)

Skripty vychádzajú z rukopisných skriptov, ktorých korene siahajú do doby renesancie, kedy vzniklo tzv. kancelárske písmo – cancellaresca. Neskôr v empírovom období dostalo toto písmo tvar, ako ho v podstate poznáme dnes – pod pojmom písané písmo (viď Vývoj písma). Charakteristickou črtou pre tieto písma je, že sa viac alebo menej podobajú rukopisu. Sú spravidla naklonené doprava, čo však nie je podmienkou a majú často spojnice, ale ani táto vlastnosť nie je pravidlom. Patria sem aj tzv. švihovky písané štetcom, špicatým, plochým alebo redisovým perom, prípadne iným písacím nástrojom.

Kaligrafické písmo nadväzuje na renesančné písané písma z 15. storočia. Charakteristické sú tvary odvodené z písma písaného plochým perom postaveným šikmo k základni. Sklon je často väčší ako sklon kurzívy. Používa sa v akcidenčných tlačovinách a vtedy, keď chceme vyjadriť príslušnú dobovú atmosféru.

Typické kaligrafické písma sú: Zapf Chancery, Park Avenue, Zurich Calligraphic, Ariston, Shelley, Allegro.

Voľne písané písmo sa uplatňuje predovšetkým v reklamnej sadzbe, v kratších reťazcoch, pri sadzbe titulkov a mien v osobných akcidenčných tlačovinách. V dlhšom texte nepôsobia tieto písmo dobre, niekedy sú ťažšie čitateľné.

Typické voľne písané písmo sú: Brody, Brush Script, Freestyle Script, Kaufman.

Lomené písmo

Táto skupina zahŕňa písmo od obdobia gotiky až po súčasnosť. Charakteristickými znakmi sú lomené ťahy, výrazný rozdiel v hrúbke hlavných a vedľajších ťahov. Verzálky majú obyčajne komplikovaný tvar (aj na hranicu čitateľnosti) a netvorí s minuskulami jednotný výtvarný celok.

Typické lomené písmo sú: Chaucer, Mariage, Manuscript Gotisch, Weiss Rundgotisch, Alte Schwabacher, Zentenaar Fraktur, Honda Display.

Zdobené písmo

Je to veľmi rozsiahla skupina zahŕňajúca všetky predchádzajúce písmo, ktoré sú nejakým spôsobom dekorované. Môže sa to diať ornamentálnou kresbou, tieňovaním, kontúrovaním, deformovaním kresby, imitáciou priestoru a plastičnosti a pod. Zdobené písmo najviac podliehajú móde, mnoho ich vzniká a vzápätí zaniká. Ale ak sú zaujímavé, môžu spestriť vzhľad reklamných a akcidenčných tlačovín.